GİRİŞ

Quran Allah kəlamıdır və Allah yerin-göyün nurudur. Deməli, Onun sözü aləı işıqlandıran və qaranlıqları yox edəndir.

Quran Allah kəlamıdır və Allah hər bir şeyə alimdir. Deməli, onun kəlamı əbədi elm və mərifət bulağı, həqiqət və sirlərin sonsuz çeşməsidir.

Quran Allah sözü, ariflərin (Allah tanıyanların) ürək dostudur. Deməli, onun sözü ürfan və hidayət məktəbi, səadət və kamillik yoludur.

Hər kəs Onda elm tapsa, vücudun sirrini dərk edər və hər kəs onu dərindən düşünsə, insani nəfsin (ruhun) üfüqlərini kəşf edər. Hər kəs onun dərinliklərinə yiyələnsə, qəlbi Allah eşqiylə alovlanar və sinəsi iman nuru ilə dolar.

Bəli, Quran həiqətən Ilahi kitab və səmavi töhfədir; elə bir töhfə ki, insanı qaranlıqlardan nura, ölümdən həyata, əsarətdən azadlığa və şəqavətdən (bədbəxtlikdən) əbədi səadətə çıxarar.

Buna görə də bu gün, insan vəhy və dindən ayrılmağın ağır nəticələrini dərk etdikdən sonra Allaha bağlı olub, azğınlıq və əyri yola

yuvarlanmaq kimi təhlükədən xilas olmaq və yeganə ümid yolu kimi ona sarı getməyin əhəmiyyətinə inanır.

QURANLA TANIŞLIĞIN MƏRHƏLƏLƏRİ

Quranla tanışlığın bir neçə mərhələsi vardır:

Birincisi: düzgün oxu (qiraət). Bu mərhələdə tələbə Quranın hərfləri, hərəkələri və şərti işarələrin oxunuşunu (fonetikanı) düzgün qaydalar üzrə öyrənməlidir.

İkinci: Gözəl şəkildə oxu. Bu mərhələdən məqsəd tələbələrə «təcvid» qaydalarını Quranı gözəl oxumaq üçün yaxşı yollarla öyrətməkdir.

Üçüncü: Kəlmələr və asan cümlələrin mənasını bilmək. Bu mərhələ Quranın kəlmə və cümlələrinin mənasını mənimsəmək mərhələsidir, bu da ərəb dilini, sözlərin mənasını bilməkdən asılıdır.

Dördüncü: Quran və onun tarixini bilmək. Bu da Quran elmləri ilə tanışlıq üçün mühüm bir mərhələdir, Qurana aid olan elmlər aşağıdakılardan ibarətdir:

Nasix və mənsux, möhkəm və mütəşabih, müxtəlif qiraətlər, Quran ayələrinin bir yerə

toplanması tarixi, ayələrin nə səbəbə görə və nə vaxt nazil olması və s.

Beşinci: Ali həqiqətlər və dərin elmlərə yiyələnmək. Bu mərhələ yüksək və ali məqsədləri əhatə edir. Çünki bu mərhələdə tələbə təfsir elmini və o elmdə gedilən yolları öyrənir. Deməli, təfsir elmində iki əsas yol vardır. Tərtib əsasında və mövzu əsasında olan təfsir. Birincisində, ayələr Qurani-Kərimdə olan tərtib üzrə məna və təfsir olunurlar. İkinci üslubda Quranda olan mövzulara aid ayələr Quranın hər bir yerindən seçilib, bir yerdə məna təfsir olunurlar...

Biz Quran nuru silsiləsində bu mərhələlərin hər biri üçün bir dərslik kitabı (həlqə adında) hazırladıq. Yeni tələbələr Quranı öyrənməkdə ən yüksək səviyyəyə çatmaq üçün tərtiblə bu həlqələri oxumalıdırlar.

Biz, birinci və ikinci mərhələlər üçün (düzgün oxu, gözəl şəkildə oxu) iki dərslik-həlqələr hazırlamışıq. Digər həlqələri hazırlamağa Allahdan uğur diləyirik.

BİRİNCİ VƏ İKİNCİ HƏLQƏLƏR BARƏSİNDƏ ÜMUMİ İZAHAT:

1. Hər bir həlqə 14 dərsi əhatə edir.

Dərsləri kəmiyyət və keyfiyyət baxımından bərabər şəkildə bölmüşük. Buna əsasən, hər dərsin tədris olunması üçün adətən bir saat vaxt lazımdır.

2. Birinci və ikinci həqələrdən məqsəd tələbəyə Quranı oxumağı öyrətməkdir. Bu zaman ən yaxşı yol tələbənin kəlmələri ayrı-ayrı oxumasıdır. Biz dərslərin hamısında bu üslubdan kömək almışıq.

3. Bizim birinci mərhələni iki həlqəyə bölməkdən məqsədimiz, birinci həlqədə ərəb dili ilə heç bir tanışlığı olmayan şəxslərdə Quranı öyrənmək üçün zəmin yaratmaq və qiraət elmini bu şəxslər üçün tədricən və asanlıqla öyrətməkdir. İkinci həlqə isə Quranı düzgün, qaydaları əsasında oxumağa tələbələr üçün imkan yaradır.

BİRİNCİ VƏ İKİNCİ HƏLQƏLƏRİN TƏLİMİ BARƏDƏ ƏZIZ MÜƏLLIMLƏRİN DİQQƏTİNİ AŞAĞIDAKI QEYDLƏRƏ CƏLB EDIRIK:

1. Qeyd olundu ki, bizim bu silsilə həlqələrdə kəlmələrin ayrı-ayrı oxunuşu əsas götürülmüşdür. Qurandan gətirdiyimiz misallar isə tələbələrə

ayrı-ayrı oxumağı yaxşı öyrətmək üçündür. Buna əsasən əvvəlki dərslərdə gələn Quran kəlmələri asan kəlmələrdən və sonuncu dərslərdə gətirilən kəlmələr Quranın çətin kəlmələrindəndir.

Birinci mərhələnin faydası ikinci mərhələnin sonunda məlum olacaqdır. Çünki birinci və ikinci mərhələlər bir məqsədə görə hazırlanmışdır.

2. Tələbələri Quranın ayə və kəlmələrini birlikdə (xorla) oxumağa və sövq etsinlər. Müəllimin kəlmə və ayələri lövhədə yazıb, tələbələrə xorla təkrar etdirməsi daha təsirlidir.

3. Təcvidi öyrənməkdə əsas yol məşhur qarelərin qiraətinə diqqət yetirməkdir. Bundan da yaxşısı, böyük qarelərin lentlərə yazılmış səslərindən istifadə etməkdir.

Nəhayət, bu kitabı hazırlamaqda zəhmət çəkənlərin hamısına minnətdarlığımı bildirirəm. Allah bizi Quran yolunu gedənlərdən və onun düz yolundan kömək istəyənlərdən qərar versin!

Həmid Məhəmmədi

Fəthə (ـَ)

Bu işarəyə (ـَ) fəthə deyilir və hər bir hərfin üzərində olsa, o hərf (ə) səsi ilə oxunur.

Əlifba hərflərini fəthə işarəsi ilə oxuyuruq:

ثَ - sə	تَ - tə	بَ - bə	أَ- ʼə
دَ - də	خَ - xa	حَ - ha	جَ- cə
سَ - sə	زَ - zə	رَ - ra	ذَ- zə
طَ - ta	ضَ - za	صَ -sa	شَ- şə
فَ - fə	غَ - ğa	عَ - ʼə	ظَ- za
مَ - mə	لَ - lə	كَ - kə	قَ- qa
يَ - yə	هَ - hə	وَ - va	نَ- nə

Tapşırıq 1. Aşağıdakı hərfləri diqqətlə yazın və tələsmədən oxuyun.

كَ تَ بَ   شَ رَ حَ
نَ زَ لَ   جَ عَ لَ
حَ سَ دَ   ذَ هَ بَ
ضَ رَ بَ   نَ زَ عَ

عَ بَ دَ   وَ عَ دَ
أَ بَ قَ   بَ دَ أَ
خَ لَ قَ   سَ أَ لَ
ظَ لَ مَ   ظَ هَ رَ
ىَ ذَ رَ   صَ دَ قَ
مَ كَ ثَ   وَ قَ عَ

Kəsrə (ـِ)

Bu işarəyə (ـِ) kəsrə deyilir. Hər bir hərfin altında olsa, o hərf (i) səsi ilə oxunur.
Əlifba hərflərini kəsrə işarəsi ilə oxuyuruq:

إِ - ’i	بِ - bi	تِ - ti	ثِ - si
جِ - ci	حِ - hi	خِ - xi	دِ - di
ذِ - zi	رِ - ri	زِ - zi	سِ - si
شِ - şi	صِ - si	ضِ - zi	طِ - ti
ظِ - zi	عِ - ’i	غِ - ği	فِ - fi
قِ - qi	كِ - ki	لِ - li	مِ - mi

نِ - ni	وِ - vi	هِ - hi	ىِ - yi

Tapşırıq 2. Aşağıda olan fəthə və ya kəsrəli hərfləri diqqətlə yazın və tələsmədən oxuyun.

حَ سِ بَ   سَ مِ عَ
عَ مَ لِ   إِ رَ مَ
لَ بِ ثَ   إِ بِ لِ
رَ ضِ ىَ   أَ قِ مِ
عِ وَ جَ   حَ ذِ رَ
أَ بَ تِ   حَ بِ طَ
مَ لِ كِ   عَ نِ تِ
بَ رِ قَ   بِ ىَ دِ
طَ فِ قَ   شَ هِ دَ
نَ سِ ىَ   ثَ جِ دَ

Zəmmə (ـُ)

Bu işarəyə (ـُ) zəmmə deyilir. Hər hərfin üzərində olsa, o hərf (u) səsi ilə oxunur.

Əlifba hərflərini zəmmə işarəsi ilə oxuyuruq.

أُ - ’u   بُ - bu   تُ - tu   ثُ - su

جُ - cu   حُ - hu   خُ - xu   دُ - du

ذُ - zu   رُ - ru   زُ - zu   سُ - su

شُ - şu   صُ - su   ضُ - zu   طُ - tu

ظُ - zu   عُ -’u   غُ - ğu   فُ - fu

قُ - qu   كُ - ku   لُ - lu   مُ - mu

نُ - nu   وُ - vu   هُ - hu   ىُ - yu

Tapşırıq 3. Əlifba hərflərini bir dəfə fəthə, bir dəfə kəsrə və bir dəfə də zəmmə işarələri ilə yazın və üç dəfə diqqətlə oxuyun.

أَ   إِ   أُ   بَ   بِ   بُ

تَ   تِ   تُ   ثَ   ثِ   ثُ

جَ   جِ   جُ   حَ   حِ   حُ

خَ   خِ   خُ   دَ   دِ   دُ

ذَ   ذِ   ذُ   رَ   رِ   رُ

شَ   شِ   شُ   صَ   صِ   صُ

ضَ   ضِ   ضُ   طَ   طِ   طُ

ظَ   ظِ   ظُ   عَ   عِ   عُ

غَ   غِ   غُ   فَ   فِ   فُ

قَ   قِ   قُ   كَ   كِ   كُ

لَ   لِ   لُ   مَ   مِ   مُ

Tapşırıq 4. Aşağıdakı fəthə, kəsrə və ya zəmməli hərfləri yazın, sonra tələsmədən oxuyun.

كُ   تِ   بَ   جُ   مِ   عَ

سُ   بُ   لِ   تَ   جِ   دُ

ىَ   رَ   ثُ   تَ   صِ   فُ

فَ   هُ   وَ   أُ   فُ   قِ

عَ   نَ   تِ   أَ   بَ   تِ

رُ   سُ   لُ   أَ   عِ   ظُ

كُ فِ رَ قُ دِ رَ
قُ ضِ ىَ نَ ذَ
رُ

Mədli əlif (□)

Bu işarəyə (ٰ) mədli əlif deyilir. Hər hərfin üzərində olsa, o hərf bir az uzandıqda, fəthəli hərf kimi oxunur.

Bəzən, bu işarədən sonra bir əlif yazılır, amma oxunmur.

Əlifba hərflərini mədli əliflə oxuyuruq.

ءَا - ’ə   بَا - bə   تَا - tə   ثَا - sə
جَا - cə   حَا - hə   خَا - xa   دَا - də
ذَا - zə   رَا - ra   زَا - zə   سَا - sə
شَا - şə   صَا - sa   ضَا - za   طَا - ta
ظَا - za   عَا - ’a   غَا - ğə   فَا - fə
قَا - qa   كَا - kə   لَا - lə   مَا - mə
نَا - nə   وَا - va   هَا - hə   يَا - yə

Tapşırıq 5. Əlifba hərflərini oxudunuz, dörd işarə ilə bir dəfə yazın və üç dəfə oxuyun.

أَ إِ أُ ءَا
بَ بِ بُ بَا
تَ تِ تُ تَا
ثَ ثِ ثُ ثَا
جَ جِ جُ جَا
حَ حِ حُ حَا
خَ خِ خُ خَا

Tapşırıq 6. Aşağıdakı hərfləri bir dəfə yazın, üç dəfə diqqətlə oxuyun.

عِ بَا دُ لَا مَا
جَا هَ دَ تِ جَا
رَ ةِ مَ شَا رِ
قِ عَ ذَا بِ نَا

قِ	يَا	مَ	ةِ	مَ
فَ	ذَا	لِا	كَ	دَ
ذَ	سَ	مَا	وَا	تِ
حَا	فِ	ظَا	ثُ	سَا
بِ	حَا	تِ	رَا	دَ
فَ	ةُ	مُ	بَا	رَ

ةِ كَ لِا مَا ثُ

ت = ة , ة

Mədli ya (ى)

Bu işarəyə (ىِ) mədli ya deyilir və hər hansı hərfdən sonra gəlsə, o hərfin səsi bir az uzandığı halda, kəsrəli hərf kimi oxunur.

Əlifba hərflərini mədli "ya" ilə oxuyuruq.

إِي - ʼi   بِي - bi   تِي - ti   ثِي - si

جِى ci   حِى - hi   خِى - xi   دِى - di

ذِي - zi   رِي - ri   زِي - zi   سِي - si

شِى - şi   صِى - si   ضِي - zi   طِي - ti

ظِى - zi   عِي - ʼi   غِى - ği   فِي - fi

قِي - qi   كِى - ki   لِي - li   مِي - mi

نِى - ni   وِى - vi   هِى - hi   يِى - yi

Tapşırıq 7. Aşağıdakı əlifba hərflərini işarələri ilə bir dəfə yazın və üç dəfə diqqətlə oxuyun.

بَ	بَا	بِ	بِى	بُ
رَ	رَا	رِ	رِي	رُ
فَ	فَا	فِ	فِى	فُ
حَ	حَا	حِ	حِي	حُ
دَ	دَا	دِ	دِي	دُ
لَ	لَا	لِ	لِي	لُ
صَ	صَا	صِ	صِي	صُ
طَ	طَا	طِ	طِى	طُ
مَ	مَا	مِ	مِى	مُ
عَ	عَا	عِ	عِى	عُ

وَ وَا وِ وِي وُ

ىَ يَا ىِ يِى ىُ

Tapşırıq 8. Aşağıdakı hərfləri bir dəfə diqqətlə yazın və iki dəfə oxuyun.

رَ حِي مِ لَا فِى أَ

خِى جَ عَ لَا نِى تَ

مِي دَ خَا لِا دِي نَ

بِ فَا تِ نِي نَ سَا

بِ حَا تِ عَ ذَا بِى

قَ مِي صى نَ سِي نَا

كَا نَا أُ عِي ذُ هَا

شَ يَ طِي نَ جِي دِ

مُ تَ قَا بِ لِي نَ

أَ خَا فُ صِ رَا طِ

بِ كَا فِ رِي نَ أَ

كَا بِ رَ ظُ لُا مَا

تِ كَ ذَا لِا كَ خُ

طُ وَا تِ بَا نِي نَ

Mədli vav (و)

Bu işarəyə (و) mədli vav deyilir. Hər hərfdən sonra gəlsə, o hərf zəmməli hərf kimi oxunduğu halda, səsi bir az uzanır.

Diqqət. Mədli vavdan əvvəl gələn hərf həmişə zəmmələdir.

Əlifba hərflərini mədli vav ilə oxuyuruq.

أُو - ʼu	بُو - bu	تُو - tu	ثُو - su
جُو - cu	حُو - hu	خُو - xu	دُو - du
ذُو - zu	رُو - ru	زُ - zu	سُو - su
شُو - şu	صُو - su	ضُو - zu	طُو - tu
ظُو - zu	عُو - ʼu	غُو - ğu	فُو - fu
قُو - qu	كُو - ku	لُو - lu	مُو - mu
نُو - nu	وُو - vu	هُو - hu	يُو - yu

Qeyd: Mədli hərflərin üzərində bu işarə (~)— gələrsə, o hərfin səsi digər mədli hərflərdən artıq uzanmalıdır. Misal:

سَآءَ oxunur سَاااءَ, سِيءَ oxunur سِىىىءَ

سُوءُ oxunur سُوووءُ

Tapşırıq 9. Əlifba hərflərini fəthə, zəmmə, kəsrə, mədli əlif, mədli ya və mədli vav ilə bir dəfə yazın və üç dəfə oxuyun.

أَ   إِ   أُ   ءَ   إِى   أُو

بَ   بِ   بُ   بَا   بِى   بُو

تَ   تِ   تُ   تَا   تِى   تُو

ثَ   ثِ   ثُ   ثَا   ثِي   ثُو

جَ   جِ   جُ   جَا   جِي   جُو

حَ   حِ   حُ   حَا   حِى   حُو

خَ   خِ   خُ   خَا   خِي   خُو

دَ   دِ   دُ   دَا   دِى

ذَ   ذِ   ذُ   ذَا   ذِي   ذُو

رَ   رِ   رُ   رَا   رِى   رُو

زَ   زِ   زُ   زَا   زِى   زُو

سَ   سِ   سُ   سَا   سِيا   سُو

شَ   شِ   شُ   شَا   شِى   شُو

صَ   صِ   صُ   صَا   صِى   صُو

ضَ   ضِ   ضُا   ضَا   ضِى   ضُو

طَ   طِ   طُ   طَا   طِى   طُو

ظَ   ظِ   ظُ   ظَا   طِى   ظُو

عَ   عِ   عُ   عَا   عِى   عُو

غَ   غِ   غُ   غَا   غِى   غُو

فَا   فِ   فُ   فَا   فِ   فُو

قَ   قِ   قُ   قَا   قِى   قُو

كَ   كِ   كُ   كَا   كِى   كُو

لَ   لِا   لُ   لَا   لِى   لُو

مَ   مِ   مُ   مَا   مِى   مُو

نَ   نِ   نُ   نَا   نِى   نُو

وَ   وِ   وُ   وَا   وِى   وُو

هَ   هُ   هَا   هِى   هُو

ىَ   يِ   ىُ   يَا   يُو

Tapşırıq 10. Aşağıdakı hərfləri iki dəfə diqqətlə, tələsmədən oxuyun.

جَ   عَ   لَ   لَا   كُ   مُ

كَ ذِ بَ ءَ أَ لِا
دُ مَ عَ فَ هُ وَ
وَ يَ ذَ رَ كَ فَ
بُ هِ تَ رَ سُو لُ
خِ لَاا لَ رُ سُ لِى
وَ لاَ تَ كُ هُ مُ
يُو عَ دُو نَ لاَ ذُو
ضَا عَ فُ يَا نُو حُ
غِ ضَ يَا صَا لِا حُ
مَا لاَ نَا فِى بَ نَا
تِ كَ يَا لُو طُ مُ
صِيِ بُ ها كُ لِى ثَ
مَ رَا تِ إِ ذَا رَ
ءَا لاَ كَا ذِ بُو نَ
سَ رَا بِيِ لاَ تَ قِيِ
كُ مُ لاَ كَ بِيِ رُ
خَ طَا يَا نَا يَا هَا
رُو نَ غَا لِا بُو نَ
أُو تَ شَا كِ رُو نَ

Tapşırıq 11. Doqquzuncu tapşırıqda olan fəthə, zəmmə, kəsrə və mədli hərfləri bir-bir müəyyənləşdirin.

Fəthənin sayı mədli əlifin sayı
Kəsrənin sayı mədli yanın sayı
Zəmmənin sayı mədli vavın sayı

Sukun (durğu) (ـْ)

Bu işarəyə (ـْ) sükun deyilir. Sükun işarəsi üzərində olan hərfə «sakin» deyilir. Sakin hərf həmişə özündən əvvəl gələn hərfin vasitəsilə oxunar və heç vaxt kəlmənin əvvəlində gəlməz.

Diqqət: sakin hərf özündən əvvəlki lin hərfi ilə birlikdə bir hecanı təşkil edir.

مَنْ لَمْ كَمْ أَنْ أَبْ
لَنْ فَضْ سَرْ عَنْ قَدْ
ذَرْ وَصْ ظُلْ يَكْ صَصْ
إِنْ عِدْ هِمْ ذِكْ إِذْ
مِنْ فِقْ رِزْ رِضْ عِظْ
قُلْ لِلْ إِثْ يُنْ رُهْ

Fəthə işarəsindən sonra gələn vav və “ya” hərflərinə tələffüzdə yumşaq deyildiklərinə görə, «lin» hərfi deyilir.

- مَوْ - məu فَوْ - fəu سَوْ- səu

أَوْ - ʼəu زَوْzəu

شَوْ - şəu ذَوْ - zəu يَوْ - yəu نَوْ- nəu

ثَو - səu

هَوْ - həu جَوْ - cəu لَوْ - ləu فَوْ- fəu

عَوْ- ʼau

دَىْ - dəy حَيْ - hay بَى - bəy اَىْ- ʼəy

سَيْ - səy

- نَىْ - nəy هَيْ - həy مَيْməy

قَيْ - qay عَىْʼay

- زَيْ - zəy طَىْ - tay غَىْ- ğay

وَىْ - vay صَىْsay

***

أَنْ تُمْ أُنْ زِ لَ قِ

فُو هُمْ زَوْ جَيْ نِ إِثْ

نَيْ نِ أَ بَ وَيْ هِ

مُسْ تَسْ لِا مُو نَ نُغْ

رِقْ لُهُمْ أَ هَا نَنْ نِ

Tapşırıq 12. Keçmiş dərslərdə səslər və mədli hərflərin hamısını öyrəndik. Bu dərsdə də sükun işarəsilə tanış olduq, onları əlifba hərfləri üzərində oxunmasını məşğələ etdik.

Bu tapşırıqda oxunulmuş hərfləri kəlmə şəklində tələffüz etmək istəyirik. Kəlmələrin hecalarını əvvəlcə aydıncasına, heca-heca, sonra isə birlikdə oxuyun.

Birlikdə	Ayrıca
ذَهَبَ	ذَ هَ بَ
أَبَتِ	أَ بَ تِ
كُتِبَ	كُ تِ بَ
تَجِدُ	تَ جِ دُ
جَهَدَ	جَ هَ دَ

عَذَابِ		بِ	ذَا	عَ

1. Kəlməni heca-heca oxumağa «təfkik» deyilir. Təfkik ayırmaq deməkdir. Kəlməni birlikdə oxumağa isə «tərkib» deyilir.

Birlikdə	Ayrıca			
أُعِيذُهَا	هَا	ذُ	عِيـ	أُ
شَيَٰطِينَ	نَ	طِي	يَٰ	شَ
يُوعَدُونَ	نَ	دُو	عَ	يُو
يَٰصَٰلِحُ	حُ	لِ	صَٰ	يَٰ
سَرَٰبِيلَ	لَ	بِي	رَٰ	سَ
بَنَاتِكَ	كَ	تِ	نَا	بَ
كَٰذِبُونَ	نَ	بُو	ذِ	كَٰ
يَٰهَٰرُونَ	نَ	رُو	هَٰ	يَٰ
ظُلُمَٰتِ	تِ	مَٰ	لُ	ظُ

Tapşırıq 13. Aşağıdakı kəlmələri iki dəfə heca-heca, iki dəfə isə bitişik şəkildə oxuyun.

Birlikdə	Ayrıca		
أَنْتُمْ		تُمْ	أَنْ
بَغَتْ		غَتْ	بَ
زُرْتُمْ		تُمْ	زُرْ
أَبْصِرْ		صِرْ	أَبْ
قِفُوهُمْ	هُمْ	فُو	قِ
نُغْرِقْهُمْ	هُم	رِقْ	نُغْ
زَوْجَيْنِ	نِ	جَيْ	زَوْ
وَيْلَنَا	نَا	لَ	وَيْ
أَسْقَيْنَا	نَا	قَيْ	أَسْ
صَوْتِكَ	كَ	تِ	صَوْ
أُحْضِرَتْ	رَتْ	ضِ	أُحْ

Təşdid (vurğu) (ـّ)

Bu işarəyə (ـّ) təşdid deyilir. Təşdidli hərfə «müşəddəd» deyilir. Təşdidli hərf iki dəfə oxunur, bir dəfə sakin və ikinci dəfə hərəkə və ya mədli hərflərin biri ilə.

* ***Diqqət***: Özündən qabaqkı hərfin köməyi ilə iki hecada oxunur.

Diqqət: Aşağıdakı kəlmələr üç və ya dörd hecalıdır, təşdid işarəsinə də malikdir.

قَدْ دَ رَ ← قَدَّرَ

حُصْ صِ لَ ← حُصِّلَ

اِشْ تَدْ دَتْ ← اِشْتَدَّتْ

عَ لَيْ ىَ ← عَلَيَّ

نُ فَرْ رِ قُ ← نُفَرِّقُ

يُ صِرْ رُو نَ ← يُصِرُّونَ

يُ بَشْ شِ رُ ← يُبَشِّرُ

مَرْ رَ تَيْ نِ ← مَرَّتَيْنِ

يُ حَا جْ جُو نَ ← يُحَآجُّونَ

يُ صَلْ لُو نَ ← يُصَلُّونَ

Tapşırıq 14. Aşağıdakı təşdid işarəsi olan kəlmələri diqqətlə hecalayıb oxuyun.

أَنَّ عَمَّ حَقَّ مَنَّ

كُلَّ صَلِّ قُدَّ

مَرَّ شَرِّ ثُمَّ ضَلَّ

Tapşırıq 15. Aşağıdakı kəlmələr iki və ya üç hecalıdırlar. Onları diqqətlə hecalayıb oxuyun.

Тяфкикля	кялмя			кялмя	Тякфикля		
			اِنَّكَ				اِنّى
			كُلُّهُمْ				كُلَّ
			نُمِدُّ				مَدَّتْ
			اَلْجَانَّ				جَنَّ
			رَبُّنَا				رَبِّ
			ظَلَلْنَا				ظَلَّ

Tapşırıq 16. Aşağıdakı dörd hecalı kəlmələri diqqətlə, heca-heca oxuyun.

رَبُّكُمَا   أَتَّبِعُ   لَعَلَّكُمْ   تَتْبَعُ
اِتَّبَعْتَ   تَشَقَّقُ   مَوَدَّةِ   اَلْعَلِيُّ
يُوَادُّونَ   وَدَّعَكَ   أَتَّبِعْهُ   نَتَّبِعْكُم
عَمَّتِكُمْ   تَوَدُّونَ   أَضَلَّنِى   كَذَّبْتُمْ

Tapşırıq 17. Aşağıdakı dörd, beş və ya altı hecalı kəlmələri təfkiklə oxuyun. (təşdidli kəlmələrə daha artıq diqqət edin).

يُبَشِّرُ   يُصِرُّونَ   مُنْقَلِبُونَ   تَطَيَّرْنَا
كَأَنَّهُنَّ   يَسَّمَّعُونَ   يَسْتَحِبُّونَ   أُنْثَيَيْنِ
فَطَهِّرْ   تُصَدِّقُونَ   فَلْيَتَنَافَسِ   فَمُلاَقِيهِ
اَلْحَاقَّةُ   لَأُصَلِّبَنَّكُمْ   اَلْمُتَنَافِسُونَ   مَماتُهُمْ
تَنَفَّسَ   فَعِظُوهُنَّ   اَلْمُنْتَظِرِينَ   لَأُقَطِّعَنَّ

Tənvin (ً ٌ ٍ)

Bu işarəyə (ً ٌ ٍ) tənvin deyilir. Tənvin həmişə kəlmənin sonunda gəlir və bu səslərin (fəthə, zəmmə, kəsrə) birisilə sakin nun hərfi şəklində oxunur.

Oxunur	Yazılır	Oxunur	Yazılır
رَحْمَتُنْ	رَحْمَةٌ	عَمَدِنْ	عَمَدٍ

جَزَاءً   جَزَاءَنْ   مُحِيطٌ   مُحِيطُنْ
قَدِيرٌ   قَدِيرُنْ   حِجَارَةٍ   حِجَارَتِنْ

Qeyd:

1. Bu tənvindən (ـً) sonra adətən əlif yaxud ya (ا, ى) hərfi yazılır, amma oxunmur.

2. Bəzi Quran kitablarında (Osman Taha çaplarında) tənvin bu şəkildə ( ) yazılır.

Əlifba hərflərini tənvinlə oxuyuruq.

ضٌ- zun ضٍ- zin ضًا- zan ءٌ-’un ءٍ-’in ءً-’ən
طٌ-tun طٍ-tin طًا-tan بٌ-bun بٍ-bin بًا-bən
ظٌ-zun ظٍ-zın ظًى-zan تٌ-tun تٍ-tin تًا-tən
عٌ-’un عٍ-’in عًى-’an ثٌ-sun ثٍ-sin ثًا-sən
غٌ-ğun غٍ-ğin غًى-ğan جٌ-cua جٍ-cin جًا-cən
فٌ-fun فٍ-fin فًى-fən حٌ-hun حٍ-hin حًى-han
قٌ-qun قٍ-qin قًا-qan خٌ-xun خٍ-xin خًى-xan
كٌ-kun كٍ-kin كًا-kən دٌ-dun دٍ-din دًى-dən
لٌ-lun لٍ-lin لًى-lən ذٌ-zun ذٍ-zin ذًا-zən

مٌ-mun مٍ-min مًا-mən رٌ-run رٍ-rin رًا-rən
نٌ-nun نٍ-nin نًى-nən زٌ-zun زٍ-zin زًا-zən
وٌ-vun وٍ-vin وًا-van سٌ-sun سٍ-sin سًى-sən
هٌ-hun هٍ-hin هًا-hən شٌ-şun شٍ-şin شًا-şən
-يٍ-yin يًا-yən صٌ-sun صٍ-sin صًا-sən
يٌyun

* Tənvinli kəlmələrdən bir neçə misal oxuyuruq:

Oxunur	Yazılır	Oxunur	Yazılır
رَحِيمَنْ	رَحِيمًا	ذَرَّتِنْ	ذَرَّةٍ
حِسَابَنْ	حِسَابًا	سَلَمُنْ	سَلَمٌ
صَوَابَنْ	صَوابًا	أَحْيَاءَنْ	أَحْيَاءً
أَذَنْ	أَذًى	مَمْنُونِنْ	مَمْنُونٍ
هُدَنْ	هُدًى	لَشَدِيدُنْ	لَشَدِيدٌ
سُدَنْ	سُدًى	رَاضِيَتَنْ	رَاضِيَةً

Tapşırıq 18. Quranın otuzuncu cüzündən seçilmiş kəlmələri diqqətlə, heca-heca oxuyun.

أَحَدٌ كُفُوًا مَسَدٍ حَبْلٌ قُرَيْشٍ نَارًا
خَوْفٍ تَوَّابًا عَبْدٌ فَوَيْلٌ سِجِّيلٍ أَفْوَاجًا
صُحُفٍ طَيْرًا عَمَدٍ مُمَدَّةٍ عِيشَةٍ
لُمَزَةٍ جَنَّتٌ قَيِّمَةٌ ءَانِيَةٍ مُسْفِرَةٌ
هُمَزَةٍ مُطَهَّرَةٌ لَهَبٍ فَكِهَةٍ مَرْضِيَّةً
مَأْكُولٍ صُحُفًا مَسْغَبَةٍ نَقْعًا لَكَنُودٌ مَصْفُوفَةٌ
كَعَصْفٍ إِطْعَمٌ رُوَيْدًا لُبَدًا ضَآلاًّ بِمُصَيْطِرٍ
بِحِجَارَةٍ لَشَهِيدٌ ضَبْحًا غُثَاءً تَقْوِيمٍ
مُسْتَبْشِرَةٌ

Tapşırıq 19. Bu kəlmələr oxşardırlar. Onların ouxunuşuna diqqət edin.

اَلْقِيمَةِ – اَلْقَيِّمَةِ يَدْعُ – يَدُعُّ لِمَنْ – لَمِنْ
وَعَدْنَا-وَعَدَنَا مُقَامَ-مَقَامِ بَنِيَّ-بُنَيَّ
شَكُورًا-شُكُورًا أَمَنَةً-ءَامِنَةً دِينِ-دَيْنٌ
تَقَبَّلَ-تُقُبِّلُ تَنْبُتُ-تُنْبِتُ سَوءِ-سُوءِ
اِتَّخَذْتُمْ-أَتَّخَذْتُمْ يَهْدِى-يَهِدِّى
كَذَّابًا-كِذَّابًا
مُسْلِمِينَ-مُسلِمَيْنِ قَوْلِى-قُولِى نِعمَةٍ-نَعْمَةِ

كِلاَ-كُلاَ-كَلاَّ-كُلاَّ   أَلاَ-أَلاَّ-إِلاَّ-إِلاَّ

لِمَا-لَمَا-لَمَّا

Tapşırıq 20. Aşağıdakı Quran ayələrini diqqətlə, hecalayaraq üç dəfə oxuyun.[1]

إِنَّا أَنزَلْنَاهُ قُرْآنًا عَرَبِيًّا لَّعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ

(سورة يوسف\الآية 2)

إِنَّا أَنزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةٍ مُّبَارَكَةٍ إِنَّا كُنَّا مُنذِرِينَ (3)

فِيهَا يُفْرَقُ كُلُّ أَمْرٍ حَكِيمٍ (4)

(سورة الدخان\الآية 3-4)

لَّا يَسْمَعُونَ فِيهَا لَغْوًا وَلَا كِذَّابًا (35) جَزَاءً مِّن رَّبِّكَ عَطَاءً حِسَابًا (36)

(سورة النّبأ\الآية 35 و 36)

[1] Bir halda ki, Quranı oxumaq üçün lazım olan işarələrin çoxunu öyrəndik, Quranın əksər ayələrini rahat oxuya bilərik. Buna əsasən bundan sonra birbaşa Quran ayələri üzrə məşğul olacağıq.

أَلَمْ يَجْعَلْ كَيْدَهُمْ فِي تَضْلِيلٍ (2) وَأَرْسَلَ عَلَيْهِمْ طَيْرًا أَبَابِيلَ (3) تَرْمِيهِم بِحِجَارَةٍ مِّن سِجِّيلٍ (4) فَجَعَلَهُمْ كَعَصْفٍ مَّأْكُولٍ (5)

(سورة الفيل\الآية 2-5)

قُمْ فَأَنذِرْ (2) وَرَبَّكَ فَكَبِّرْ (3) وَثِيَابَكَ فَطَهِّرْ (4)

(سورة المدّثّر\الآية 2-4)

إِنَّا نَخَافُ مِن رَّبِّنَا يَوْمًا عَبُوسًا قَمْطَرِيرًا(10)

(سورة الإنسان\الآية 10)

Oxunmayan hərflər (1)

Qurani-kərimdə bəzi hərflər yazılır, amma oxunmur. Ən çox oxunmayan hərflər bu dörd hərfdən (و, ا, ل, ى) ibarətdir. Aşağıda bu dörd hərfin oxunmayan yerləri ilə tanış oluruq.

1 Bu üç hərfin (و, ا, ى) üzərində və ya altında həmzə(ء) olsa oxunmaz.[2]

Aşağıdakı kəlmələri və hərfləri diqqətlə oxuyuruq:

بُؤْ oxunur ← بُاءْ   مُؤْ oxunur ← مُ ءْ

بِئْ oxunur ← بِاءْ   مِئْا oxunur ← مِ ءْ

بَأْ oxunur ← بَاءْ   مَأْ oxunur ← مَ ءْ

بُؤْ تُؤْ ثُؤْ جُؤْ حُؤْ خُؤْ دُؤْ ذُؤْ رُؤْ

زُؤْ سُؤْ...

2 Щямзянин ясас шякли белядир: ( ). Бязян, юз ясли шяклиндя йазылыр. Мисал: جاءَ – سُوء

Бязян, ялиф иля бирликдя йазылыр, мисал: إيمان – أَمْن

Бязян, йа иля бирликдя йазылыр, мисал: قُرِئَ – سُئِلَ

вя бязян дя вав щярфи иля йазылыр. Мисал: مُؤْمِن - يُؤْتِي

بِئْ تِئْ ثِئْ جِئْ حِئْ خِئْ دِئْا ذِئْا رِئْ

زِئْ سِئْ ...

بَأْ تَأْ ثَأْ جَأْ حَأْ خَأْ دَأْ ذَأْ رَأْ زَأْ

سَأْ...

مُؤْمِنٌ oxunur ← مُ ءْ مِنٌ   بَارِئُ oxunur ← بَارِءُ

مُؤْصَدَةٌ oxunur ← مُاءْصَدَةٌ   سُئِلَ oxunur ← سُ ءِلَ

سَأَلَ oxunur ← سَاءَلَ   إِنْسَان oxunur ← ءِنْسَان

2. Bu üç hərfin (و, ا, ى) üzərində bu işarə ( ) olsa, oxunmaz.

كَفَرُواْ oxunur ← كَفَرُو   فَسِيرُواْ oxunur ← فَسِيرُو

أُوْلاَتِ oxunur ← أُلاَتِ   أُوْلِئِكَ oxunur ← أُلِئِكَ

مَلَإِيْهِ oxunur ← مَلَإِهِ   أَفَإِيْنْ oxunur ← أَفَإِنْ

3. Əlif hərfinin üzərində kiçik sad işarəsi olsa, əlif oxunmaz. Qiraətdə üzərində bu işarə olan əlifdən əvvəlki hərf sonrakı hərfə birləşməlidir.

وَاضْرِبْ oxunur وَضْرِبْ وَالْقَمَرِ oxunur وَلْقَمَرِ

هُوَالْأَبْتَرُ oxunur هُوَلْأَبْتَرُ إِنَّ الْإِنْسَنَ oxunur إِنَّ لْإِنْسَنَ

خَيْرُالْبَرِيَّةِ oxunur خَيْرُلْبَرِيَّةِ وَاسْتَغْفِرهُ oxunur وَسْتَغْفِرهُ

Tapşırıq 21. Onuncu dərsdə deyilən birinci və ikinci qanuna diqqət edərək, aşağıdakı kəlmələri heca-heca yazıb, sonra oxuyun:

رُؤْيَاكَ تَلْقَاىِ جِاْىءَ خَلَئِفَ تُؤْمِنُ

مَأْمُونٍ يُومَئِذٍ ءَامَنُواْ أُوْلِى تُؤْتِى

الْمُؤْتُونَ أَمِنُواْ تَأْتِى مِائَةَ أُوْتُواْ

بِأَنْ تَأْتُواْ يُوْتَ لِلْإِيمَانِ يُؤْمِنُواْ لِقَاىِ

لاتُؤَاخِذْنِى قَآئِماً اَلْمَشْئَمَةِ يُبْدِئُ جَئْتَ

سَاُوْرِيكُمْ أُوْلُواْ أَنْ تُؤْذُواْ ءَاتَوْاْ أُوْلآءِ

Tapşırıq 22. Onuncu dərsin üçüncü qaydasına diqqət edərək, Qur'anın otuzuncu cüzündən seçilmiş "sad" (ص) işarəsi olan kəlmələri hecalayaraq üç dəfə oxuyun:

وَالْجِبَالَ إِنَّ الْأَبْرَارَ يَنْظُرُالْمَرْءُ

فَإِنَّ الْجَحِيمَ ذَلِكَ الْيَوْمُ يَقُولُ الْكَافِرُ

فَلْيَنْظُرِ الْإِنْسَانُ

بِالْأُفُقِ الْمُبِينِ

هُوَ الْغَفُورُ الْوَدُودُ

مِنَ الْمُعصِرَتِ

وَالْيَوْمِ الْمَوْعُودِ

كَالْعِهْنِ الْمَنْفُوشِ

بِالْخُنَّسِ الْجَوَارِ الْكُنَّسِ

أَخْرَجَتِ الْأَرْضُ

مِنْ شَرِّ الْوَسْوَاسِ الْخَنَّاسِ

Tapşırıq 23. Aşağıdakı Quran ayələrini diqqətlə yazın, sonra hecalayaraq iki dəfə oxuyun.

قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ (1) مِن شَرِّ مَا خَلَقَ (2)
وَمِن شَرِّ غَاسِقٍ إِذَا وَقَبَ (3)

(سورة الفلق\الآية 1-3)

فَإِذَا فَرَغْتَ فَانصَبْ (7) وَإِلَى رَبِّكَ فَارْغَبْ (8)

(سورة الشرح\الآية 1-4)

Oxunmayan hərflər (2)

Oxunmayan hərflərin üç yeri ilə tanış olduq. Bu dərsdə digər iki yeri ilə tanış oluruq.

4. Üzərində kiçik əlif olan vav və ya (,ى ,و) oxunmaz.

صَلَوة oxunur ← صَلاَة   زَكَوة oxunur ← زَكَاة

مَشْكَوة oxunur ← مِشكَاة   مَنَوة oxunur ← مَنَاة

موسَى oxunur ← مُوسَا   ضُحَى oxunur ← ضُحَا

نَرَئكَ oxunur ← نَرَاكَ   ضُحَهَا oxunur ← ضُحَاهَا

* Qeyd:
Vav və ya-nın üzərində kiçik bir fəthə işarəsi gəlsə, يا ,ى ,و vav və ya oxunar. Misal:

أَمْوَٰتُ   أَمْوَٰلِ   وَٰحِدٌ   ءَايَٰتٍ   يَٰمَعْشَرَ

5. Üzərində sad işarəsi olan əlifdən sonra mədli hərf gələrsə, səsi uzanmaz.

ذُوالْفَضْلِ ← oxunur ذُلْفَضْلِ

أُوتُواْالْعِلْمَ ← oxunur أُوتُلْعِلْمَ

ذِى الْقُرْبَى ← oxunur ذِلْقُرْبَى

فِى الْأَرْضِ ← oxunur فِلْأَرْضِ

ذَاالْقُرْبَى ← oxunur ذَلْقُرْبَى

إِلَى الْأَرْضِ ← oxunur إِلَلْأَرْضِ

Tapşırıq. 24. Dördüncü qanuna diqqət edərək, aşağıdakı kəlmələri hecalayaraq oxuyun:

عَلَى	بَلَى	أَدرئك	أَرَى	ضُحَـهَا
هُدَى	أَتَى	مِشْكَوة	أَرَئكَ	سُقْيَهَا
دَسَّى	حَتَّى	دَحَـهَا	زَكَوة	أَلْهَكُمْ
مَنَّى	زُلْفى	مُرْسَهَا	يَرَى	مَرْعَهَا
يَسْعَى	حَيَوة	أَوْحَى	سَوَّى	اِسْتَغْنَى
أَلَى	بَنَهَا	ذِكْرَئهَا	تَوَلَّى	هُدَئهَا

بَنَى قُرْبَى يَخْشَى اِبْتَلَئهُ مُنْتَهَئهَا

Tapşırıq 25. Aşağıdakı kəlmələri diqqətlə oxuyun və nəzərə alın ki, mədli hərflər sad işarəsi olan əlifə yetişdiklərinə görə, beşinci qanun əsasında oxunmazlar:

فِى الْبَلَدِ	إِلَى الْجِبَالِ
ذَاالْأَيْدِ	ذِى الْأَوْتَادِ
بِهَذَاالْبَلَدِ	إِذَاالْجِبَالُ
إِلَى الْإِبِلِ	ذِى الْمَعَارِجِ
ذُوْالْجَلالِ	أَقِيمُواْ الْوَزْنَ
فِى الْقُبُورِ	فَأَمَّاالْإِنْسَانُ
مَاالْقَارِعَةُ	جَعَلْنَاالْبَيْتَ
فِى الْأَرْضِ	يَاأَيُّهَاالْإِنْسَنُ
مَاالْحُطَمَةُ	خَلَقْنَاالْإِنْسَانَ

Tapşırıq 26. Quranın otuzuncu cüzündən seçilmiş cümlələri diqqətlə hecalayaraq oxuyun:

وَإِذَا الْكَوَاكِبُ انتَثَرَتْ (2) وَإِذَا الْبِحَارُ فُجِّرَتْ (3) وَإِذَا الْقُبُورُ بُعْثِرَتْ (4) عَلِمَتْ نَفْسٌ مَّا قَدَّمَتْ وَأَخَّرَتْ (5) يَا أَيُّهَا الْإِنسَانُ مَا غَرَّكَ بِرَبِّكَ الْكَرِيمِ (6)

(سورة الانفطار\الآية 2-6)

فَأَلْهَمَهَا فُجُورَهَا وَتَقْوَاهَا (8) قَدْ أَفْلَحَ مَن زَكَّاهَا (9) وَقَدْ خَابَ مَن دَسَّاهَا (10) كَذَّبَتْ ثَمُودُ بِطَغْوَاهَا (11) إِذِ انبَعَثَ أَشْقَاهَا (12)

(سورة الشمس\الآية 7-12)

Oxunmayan hərflər (3)

6. Lam hərfinin işarəsi olmazsa və təşdidli bir hərfdən əvvəl gələrsə, oxunmaz.

الشَّمْسِ oxunur ← اَشَّمْسِ　　يَوْمُ الدِّينِ oxunur ← يَوْمُدِّينِ

السَّماءُ oxunur ← اَسَّمَاءُ　　عَلَىالنَّاسِ oxunur ← عَلَنَّاسِ

اَلرَّادِفَةُ oxunur ← اَرَّادِفَةُ　　خَلَقَ الذَّكَرَ oxunur ← خَلَقَذَّكَرَ

اَلصِّرَاط oxunur ← اَصِّرَاط　　بَعْضَ الظَّنِّ oxunur ← بَعْضَظَّنِّ

* Mühüm bir qeyd:
Osmani çapından olan Quran kitablarında hər bir hərfin işarəsi olmadıqda, onlardan sonra bir təşdidli hərf gələrsə, oxunmazlar.
مِن مَالٍ مِمَّالٍ (Bu misalda nun hərfinin heç bir işarəsi olmadığı halda, təşdidli mim (م) əvvəl gəlmişdir, buna əsasən (ن) oxunmur).

قَدتَّبَيَّنَ قَتَّبَيَّنَ (Bu misalda, "dal" hərfi işarəsizdir və təşdidli "ta" hərfindən əvvəl gəldiyinə görə, oxunmur.

قُل رَبِّي　قُرَّبِّي　مِن رَبِّكَ　مَرَّبِّكَ

7. Bu tənvinlə ( ) gələn "əlif" və "ya" oxunmayan hərflərdəndirlər.

عَلِيمًا oxunur ← عَلِيمَنْ   هُدًى oxunur ← هُدَنْ

حَكِيمًا oxunur ← حَكِيمَنْ   سُدًى oxunur ← سُدَن

أَبَدًا oxunur ← أَبَدَنْ   مُسَمًّى oxunur ← مُسَمَّنْ

Tapşırıq 27. Qurani-Kərimdən seçilmiş aşağıdakı kəlmələri 6-cı qanun əsasında diqqətlə oxuyun.

اَلنَّاسِ	اَلصَّمَدُ	بِأَنَّ اللهَ
بِالدِّينِ	بِالصَّبْرِ	اَلشِّتَآءِ
نَارُاللهِ	بِالتَّقْوى	بَالنَّاصِيَةِ
الرُّوحُ	رَسُولُ اللهِ	عَنِ النَّعِيمِ
فِ الصُّدُورِ	إِلَى السَّمَاءِ	إِذَاالصُّحُفُ

Tapşırıq 28. Aşağıdakı kəlmələri oxunmayan hərflərə aid olan qanunları əsasında diqqətlə, hecalayaraq oxuyun.

عَمِلُوا الصَّالِحَاتِ-شَرِّالنَّفَّثَتِ-سَنَدْعُ الزَّبَانِيَةَ

يُقِيمُواالصَّلَوةَ-يُؤْتُواالزَّكوةَ - تَأْكُلُونَ التُّرَاثَ

جَاءَتِ الصَّاخَّةُ - فَتَنْفَعُهُ الذِّكْرَى - يَصْلَى النَّارَ

عَنِ النَّبَإِالْعَظِيمِ - رَبِّ السَّمَوَتِ-أَلْهَئكُمُ التَّكَاثُرُ

Tapşırıq 29. Quranın otuzuncu cüzündən olan aşağıdakı ayələri diqqətlə, hecalayaraq oxuyun.

وَالْعَصْرِ (1) إِنَّ الْإِنسَانَ لَفِي خُسْرٍ (2) إِلَّا
الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَتَوَاصَوْا
بِالْحَقِّ وَتَوَاصَوْا بِالصَّبْرِ (3)

(سورة العصر\الآية 1-3)

لِإِيلَافِ قُرَيْشٍ (1) إِيلَافِهِمْ رِحْلَةَ الشِّتَاءِ
وَالصَّيْفِ (2) فَلْيَعْبُدُوا رَبَّ هَذَا الْبَيْتِ (3)
الَّذِي أَطْعَمَهُم مِّن جُوعٍ وَآمَنَهُم مِّنْ خَوْفٍ (4)

(4–1 الآية\ سورة قريش)

İşba’

Zəmmə işarəsinin mədli vav və kəsrə işarəsinin mədli “ya”← ya çevrilməsinə işba’ deyilir. İşba’ yalnız bu iki kəlmədə (هِ هُ) olur.

İşba’ ilə

Bu kəlmədən (هُ) əvvəl fəthə və ya zəmmə işarəsi olarsa, işba’ olunar.

Bu kəlmədən (هِ) əvvəl kəsrə işarəsi olarsa, işba’ olunar.

* Qeyd: Adətən işba’ olunmuş (هُ) və (هِ)–dən sonra bir kiçik vav və ya yazılır.

Misal:

لَهُۥ oxunur لَهُو   بِهِۦ oxunur بِهِى

بَعْدَهُۥ oxunur بَعْدَهُو   خَلْفِهِۦ oxunur جَلفِهِى

وَعْدُهُۥ oxunur وَعْدُهُو   بِيَدِهِۦ oxunur بِيَدِهِى

يَعِظُهُۥ oxunur يَعِظُهُو   لَنَفْسِهِۦ oxunur لَنَفْسِهِى

İşbasız

(هُ) və (هِ) iki yerdə işba’ olunmaz

* Onlardan əvvəl sakin və ya mədli hərflər gələrsə:

مِنْهُ, أَبَاهُ, خُذُوهُ.   إِلَيْهِ, فِيهِ

* Onlardan sonra bu işarə (ا) olsa:

لَهُ الْمُلْكُ, رَفَعَهُ اللّٰهُ,   رَبِّهِ الْأَعْلَى

Tapşırıq 30. Aşağıdakı kəlmələri diqqətlə oxuyun və (هِ – هُ) in işba’ olmasının səbəbini deyin.

مَالَهُۥ   إِنَّهُۥ   يَرَهُۥ   رَبَّهُۥ

نَادِيَهُۥ   عَدَّدَهُۥ   لِقَآئِهِۦ   رَبِّهِۦ

ظَهْرِهِۦ   عِنْدَهُۥ   أَخْلَدَهُۥ   أَبِيهِۦ

صَحِبَتِهِۦ بِيَمِينِهِۦ رَجْعِهِۦ ءَايَتِهِۦ

وَامْرَأَتُهُۥ لِحُكْمِهِۦ كَخَلْقِهِۦ مَوَازِينُهُۥ

Tapşırıq 31. Aşağıdakı kəlmələri diqqətlə oxuyun, sonra (هُ – هِ)-nin işba’ olmamasının səbəbini deyin.

عَنْهُ	يَدَيْهِ	زَادَتْهُ
هَدَيْنَهُ	مَوْلَىٰهُ	أَبُوهُ
أُذُنَيْهِ	نَبْتَلِيهِ	أَرْضِعِيهِ
لِأَبِيهِ	عَلَيْهِ	نُذِقْهُ
خُذُوهُ	أَبَوَيْهِ	صَلُّوهُ
فَجَعَلْنَٰهُ	لَهُ الْحَمْدُ	وَعَدْنَهُ
رَبِّهِ الْأَعْلَى	فَيُعَذِّبُهُ اللّٰهُ	بِهِ الْأَرْضَ

Tapşırıq 32. Quranın otuzuncu cüzündən olan aşağıdakı ayələri diqqətlə, hecalayaraq oxuyun.

يَا أَيَّتُهَا النَّفْسُ الْمُطْمَئِنَّةُ (27) ارْجِعِي إِلَى
رَبِّكِ رَاضِيَةً مَّرْضِيَّةً (28) فَادْخُلِي فِي عِبَادِي
(29) وَادْخُلِي جَنَّتِي (30)

(سورة الفجر \ الآية 27-30)

Vəqf

Vəqf sözülüklərdə “dayanmaq” mənasındadır, qiraət elmində nəfəsi təzələyib Quranı oxumağa davam etmək qəsdilə səsi kəsmək (dayandırmaq) deməkdir.

Vəqf üç növdür:

1- Dəyişilməyən vəqf
2- Sakinedici vəqf (Vəqfi-iskan)
3- Dəyişdirici vəqf (Vəqfi-ibdal)

Dəyişilməyən vəqf: Vəqf edəndə, kəlmənin sonu heç dəyişilmir.

عَبَسَ وَ تَوَلَّى

أَنْ جَاءَهُ الْأَعْمَى

فَادْخُلِى فِى عِبدِى

يَا أَيُّهَاالَّذِينَ ءَامَنُواْ

إِذَا الشَّمْسُ كُوِّرَتْ

Sakinedici vəqf: Kəlmənin sonu hər bir işarəsi olsa da vəqf edəndə sakin olur.

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ ← ...الرَّحِيمْ

قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ ← ...أَحَدْ

فَمَن يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ ← ...يَرَهْ

Dəyişdirici vəqf: Kəlmənin son hərfi vəqf edəndə, başqa hərfə çevrilir. O da iki yerdədir:

* Kəlmənin sonunda (ة) hərfi olsa, (هُ)-ya çevrilir.

* Kəlmənin sonu (ىً اً) hərfi olarsa, (ا)-ya çevrilir.

أُوْلَئِكَ لَهُم مَّغْفِرَةٌ oxunur ← ...مَّغْفِرَهْ

إِنَّا جَعَلْنَاهَا فِتْنَةً oxunur ← ...فِتْنَهْ

وَالْعَادِيَاتِ ضَبْحًا oxunur ← ...ضَبْحا

فَالْمُورِيَاتِ قَدْحًا oxunur ← ...قَدْحا

مَا لَبِثُوا غَيْرَ سَاعَةٍ oxunur ← ...سَاعَهْ

رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً oxunur ← ...حَسَنَهْ

وَأَنزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاء oxunur ← ...مَاءا

كُلٌّ يَجْرِي إِلَى أَجَلٍ مُّسَمًّى oxunur ← ...مُّسَمَّى

Tapşırıq 33. Aşağıdakı kəlmələrin sonunda vəqf edin və hər birinin hansı növdən olmasını müəyyənləşdirin.

نَعْبُدُ   نَسْتَعِينُ   الْعَالَمِينَ   تَضْلِيلٍ

عَمَّى   اَخْلَدَهُ   مُؤْصَدَةٌ   مُمَدَّدَةٍ

سُوًى   اَلْمُوقَدَةُ   جَمْعًا   شَرًّا

غَفُورًا   بِالْحُسْنَى   لَلْعُسْرَى   لَلْهُدَى

زَكَّئهَا   دَسَّئهَا   بِطَغْوَئهَا   شَفَتَيْنِ

أَشْتَاتًا حَكِيمًا فَتًى هُدًى

اَلْأَفْئِدَةِ مُصَفًّى مَوْلًى مُصَلًّى

وَالْعَصْرِ غُزًّى صَفًّا جَنَّتِي

مَرْضِيَّةً مُذَكِّرٌ كَفَرُواْ بِبَنِيهِ

ÜMUMI SUALLAR

Bütün dərslərdən

Tapşırıq 34. Aşağıdakı 14 dərsdən seçilmiş suallara diqqətlə, kamil cavab yazın.

1. Bu işarələrin (◌ّ--◌ً--~-◌ُ--◌َ-) adı nədir?

2. Mədli əlif hansı şəkildə yazılır? Dörd misal yazın.

3. Mədli əlif və ya-dan əvvəl gələn hərfin işarəsi necə olmalıdır?

4. Bu işarə (~) mədli hərflərin üzərində olarsa, nə etməliyik?

5. Bu iki işarənin (◌ْ) fərqi nədir? Iki misal yazın.

6. Sakin və təşdidli hərfləri təklikdə oxumaq olarmı? Nə üçün?

7. Hansı tənvin (ى-ا) hərfləri ilə gəlir? Iki misal yazın.

8. Oxunmayan hərflər neçədir?

9. Oxunmayan hərflərin yeddi qanununu diqqətlə yazıb əzbərləyin.

10. Oxunmayan hərflərin qanunlarına əsasən hansı yerlərdə (و) oxunmaz?

11. Oxunmayan hərflərin qanununa əsasən hansı yerdə (ى) oxunmaz?

12. Oxunmayan hərflərin qanununa əsasən hansı yerlərdə (ا) oxunmur?

13. Mədli hərflər mədli tələffüzdə haçan (◌ُ-◌َ)işarələrinə çevrilir? Üç misal yazın.

14. Hansı (هُ–هِ) işba'lı olunar? Onun işarəsi nədir?

15. Dəyişdirici vəqfin yerlərini dörd misal ilə qeyd edin.

TAPŞIRIQLAR

Tapşırıq 35. 28-ci tapşırığa diqqət edərək, bütün oxunan işarələri müəyyənləşdirib adlarını qeyd edin.

(ا, – ى – و)

Tapşırıq 36. Aşağıdakı təşdidli kəlmələri diqqətlə, heca-heca iki dəfə oxuyun.

جَنَّاتٍ تُبَّعٍ حُبًّا غِلٍّ

يَمُنُّونَ أُجُورَهُنَّ مُسْوَدَّةٌ لَنَنْسِفَنَّهُ

نَضَّاخَتَانِ لَتَجِدَنَّهُمْ لَنَكُونَنَّ لَنُوَلُّنَّ

اَلْمُصَّدِّقَاتِ مُتَرَبِّصُونَ لَتُبْعَثُنَّ

Tapşırıq 37. Aşağıdakı oxunmayan hərfləri olan kəlmələri hecalayaraq iki dəfə oxuyun. Oxunmayan hərfləri müəyyənləşdirin.

(1): وَمَا تَفَرَّقَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ إِلَّا مِن
بَعْدِ مَا جَاءتْهُمُ الْبَيِّنَةُ (4) وَمَا أُمِرُوا إِلَّا

لِيَعْبُدُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ حُنَفَاء وَيُقِيمُوا
الصَّلَاةَ وَيُؤْتُوا الزَّكَاةَ وَذَلِكَ دِينُ الْقَيِّمَةِ (5)

(سورة البيّنة \الآية 4-5)

(2): هَلْ أَتَاكَ حَدِيثُ مُوسَى (15) إِذْ نَادَاهُ
رَبُّهُ بِالْوَادِ الْمُقَدَّسِ طُوًى (16) اذْهَبْ إِلَى
فِرْعَوْنَ إِنَّهُ طَغَى (17) فَقُلْ هَل لَّكَ إِلَى أَن
تَزَكَّى (18)

(سورة النازعات \الآية 15-18)

(3): إِنَّ الَّذِينَ أَجْرَمُوا كَانُواْ مِنَ الَّذِينَ آمَنُوا
يَضْحَكُونَ (29) وَإِذَا مَرُّواْ بِهِمْ يَتَغَامَزُونَ
(30) وَإِذَا انقَلَبُواْ إِلَى أَهْلِهِمُ انقَلَبُواْ فَكِهِينَ (31)
وَإِذَا رَأَوْهُمْ قَالُوا إِنَّ هَؤُلَاء لَضَالُّونَ (32)

(سورة المطفّفين \الآية 29-32)

(4): ثُمَّ إِنَّهُمْ لَصَالُوا الْجَحِيمِ (16) ثُمَّ يُقَالُ
هَذَا الَّذِي كُنتُم بِهِ تُكَذِّبُونَ (17) كَلَّا إِنَّ
كِتَابَ الْأَبْرَارِ لَفِي عِلِّيِّينَ (18)وَمَا أَدْرَاكَ مَا
عِلِّيُّونَ (19) كِتَابٌ مَّرْقُومٌ (20) يَشْهَدُهُ
الْمُقَرَّبُونَ (21) إِنَّ الْأَبْرَارَ لَفِي نَعِيمٍ (22)
عَلَى الْأَرَائِكِ يَنظُرُونَ (23) تَعْرِفُ فِي وُجُوهِهِمْ
نَضْرَةَ النَّعِيمِ (24)

(سورة المطفّفين \ الآية 16-24)

(5): وَجِيءَ يَوْمَئِذٍ بِجَهَنَّمَ يَوْمَئِذٍ يَتَذَكَّرُ
الْإِنسَانُ وَأَنَّى لَهُ الذِّكْرَى (23)

(سورة الفجر \ الآية 23)

Tapşırıq 38. Qurani-Kərimin otuzuncu cüzündən seçilmiş aşağıdakı surələri diqqətlə oxuyun.[3]

1. عَمَّ يَتَسَاءلُونَ
2. عَنِ النَّبَإِ الْعَظِيمِ
3. الَّذِي هُمْ فِيهِ مُخْتَلِفُونَ
4. كَلَّا سَيَعْلَمُونَ
5. ثُمَّ كَلَّا سَيَعْلَمُونَ
6. أَلَمْ نَجْعَلِ الْأَرْضَ مِهَادًا
7. وَالْجِبَالَ أَوْتَادًا
8. وَخَلَقْنَاكُمْ أَزْوَاجًا
9. وَجَعَلْنَا نَوْمَكُمْ سُبَاتًا
10. وَجَعَلْنَا اللَّيْلَ لِبَاسًا
11. وَجَعَلْنَا النَّهَارَ مَعَاشًا
12. وَبَنَيْنَا فَوْقَكُمْ سَبْعًا شِدَادًا

---

[3] Аллащын инайятляри сайясиндя 14 дярс ичиндя Гур'ан охумаг ганунларыны баша вурдугдан сонра язиз тялябяляр мцяллимлярин кюмяклийи иля Гур'анын кичик суряларини охумалыдырлар. Бу китабын икинъи ъилди йахшы вя камил охумаьы юйрянмяк истяйянляр цчцн чап олунаъагдыр.

13. وَجَعَلْنَا سِرَاجًا وَهَّاجًا

14. وَأَنزَلْنَا مِنَ الْمُعْصِرَاتِ مَاء ثَجَّاجًا

15. لِنُخْرِجَ بِهِ حَبًّا وَنَبَاتًا

16. وَجَنَّاتٍ أَلْفَافًا

17. إِنَّ يَوْمَ الْفَصْلِ كَانَ مِيقَاتًا

18. يَوْمَ يُنفَخُ فِي الصُّورِ فَتَأْتُونَ أَفْوَاجًا

19. وَفُتِحَتِ السَّمَاء فَكَانَتْ أَبْوَابًا

20. وَسُيِّرَتِ الْجِبَالُ فَكَانَتْ سَرَابًا

21. إِنَّ جَهَنَّمَ كَانَتْ مِرْصَادًا

22. لِلْطَّاغِينَ مَآبًا

23. لَابِثِينَ فِيهَا أَحْقَابًا

24. لَّا يَذُوقُونَ فِيهَا بَرْدًا وَلَا شَرَابًا

25. إِلَّا حَمِيمًا وَغَسَّاقًا

26. جَزَاء وِفَاقًا

27. إِنَّهُمْ كَانُوا لَا يَرْجُونَ حِسَابًا

28. وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا كِذَّابًا

29. وَكُلَّ شَيْءٍ أَحْصَيْنَاهُ كِتَابًا

30. فَذُوقُوا فَلَن نَّزِيدَكُمْ إِلَّا عَذَابًا

31. إِنَّ لِلْمُتَّقِينَ مَفَازًا

32. حَدَائِقَ وَأَعْنَابًا

33. وَكَوَاعِبَ أَتْرَابًا

34. وَكَأْسًا دِهَاقًا

35. لَّا يَسْمَعُونَ فِيهَا لَغْوًا وَلَا كِذَّابًا

36. جَزَاء مِّن رَّبِّكَ عَطَاء حِسَابًا

37. رَبِّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا الرَّحْمَنِ لَا يَمْلِكُونَ مِنْهُ
خِطَابًا

38. يَوْمَ يَقُومُ الرُّوحُ وَالْمَلَائِكَةُ صَفًّا لَّا يَتَكَلَّمُونَ إِلَّا مَنْ أَذِنَ لَهُ
الرَّحْمَنُ وَقَالَ صَوَابًا

39. ذَلِكَ الْيَوْمُ الْحَقُّ فَمَن شَاء اتَّخَذَ إِلَى رَبِّهِ مَآبًا

إِنَّا أَنذَرْنَاكُمْ عَذَابًا قَرِيبًا يَوْمَ يَنظُرُ الْمَرْءُ مَا قَدَّمَتْ يَدَاهُ وَيَقُولُ الْكَافِرُ
يَا لَيْتَنِي كُنتُ تُرَابًا